

Arbetslöshetsförsäkringen

Sammanfattning

I detta ärende behandlas motioner från allmänna motionstiden hösten 2011 som avser arbetslöshetsförsäkringen. Allmänna principer för försäkringen, hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd och villkoren för rätt till ersättning är några av de frågor som behandlas i betänkandet. Andra frågor rör bl.a. förtroendevaldas situation och försäkringens regelverk när det gäller företagande och bisyssla.

I betänkandet behandlas sammanlagt 47 yrkanden. Av dessa behandlas 20 yrkanden i förenklad ordning.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Från företrädare för Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet finns totalt 12 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Bakgrund	6
Utskottets överväganden	7
Allmänna principer för försäkringen	7
Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	11
Villkor för rätt till ersättning	13
Icke-diskriminering och förenkling	17
Förtroendevaldas situation	18
Företagande och bisyssla	20
Regelverket i vissa särskilda situationer	22
Yrkanden för förenklad behandling	24
Reservationer	26
1. Allmänna principer för försäkringen, punkt 1 (S)	26
2. Allmänna principer för försäkringen, punkt 1 (SD)	28
3. Allmänna principer för försäkringen, punkt 1 (V)	29
4. Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, punkt 2 (S)	31
5. Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, punkt 2 (SD)	32
6. Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, punkt 2 (V)	33
7. Arbetsvillkoret, punkt 3 (MP, V)	34
8. Andra frågor om villkor för rätt till ersättning, punkt 4 (V)	34
9. Icke-diskriminering och förenkling, punkt 6 (V)	37
10. Förtroendevaldas situation, punkt 7 (V)	38
11. Företagande och bisyssla, punkt 8 (V)	39
12. Regelverket i vissa särskilda situationer, punkt 9 (MP)	40
Särskilda yttranden	42
1. Allmänna principer för försäkringen, punkt 1 (MP)	42
2. Frågor som rör tidigare tillkännagivanden, punkt 5 (V)	43
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	44
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	44

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmänna principer för försäkringen

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1, 9, 10 och 24,

2011/12:A335 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 14 och

2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkande 3.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (V)

2. Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:A216 av Kerstin Nilsson (S),

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 25 och

2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkandena 2 och 4.

Reservation 4 (S)

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (V)

3. Arbetsvillkoret

Riksdagen avslår motion

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 11.

Reservation 7 (MP, V)

4. Andra frågor om villkor för rätt till ersättning

Riksdagen avslår motion

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 12–14, 22 och 23.

Reservation 8 (V)

5. Frågor som rör tidigare tillkännagivanden

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 21 och

2011/12:A333 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S).

6. Icke-diskriminering och förenkling

Riksdagen avslår motion

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 15, 16, 19 och 20.

Reservation 9 (V)

7. Förtroendevaldas situation

Riksdagen avslår motion

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 18.

Reservation 10 (V)

8. Företagande och bisyssla

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:A267 av Anna Steele (FP) och

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 17.

Reservation 11 (V)

9. Regelverket i vissa särskilda situationer

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Kr278 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 13 och

2011/12:N252 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 21.

Reservation 12 (MP)

10. Yrkanden för förenklad behandling

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:A222 av Elin Lundgren (S),

2011/12:A226 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S),

2011/12:A247 av Christina Karlsson och Eva Sonidsson (båda S),

2011/12:A250 av Lennart Axelsson (S),

2011/12:A261 av Monica Green (S),

2011/12:A294 av Bo Bernhardsson och Anders Karlsson (båda S),

2011/12:A321 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2011/12:A328 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),

2011/12:A342 av Carina Adolfsson Elgestam m.fl. (S),

2011/12:A346 av Anders Andersson (KD) yrkandena 1 och 2,

2011/12:A356 av Staffan Danielsson (C),

2011/12:A357 av Staffan Danielsson (C),

2011/12:A358 av Staffan Danielsson (C),

2011/12:A360 av Jörgen Hellman m.fl. (S),

2011/12:A367 av Hannah Bergstedt m.fl. (S) yrkande 4,

2011/12:A375 av Edward Riedl (M),

2011/12:A381 av Sven-Erik Österberg m.fl. (S) och

2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD)
yrkande 1.

Stockholm den 29 mars 2012

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Raimo Pärssinen (S), Katarina Brännström (M), Maria Stenberg (S), Gustav Nilsson (M), Patrik Björck (S), Hans Backman (FP), Ann-Christin Ahlberg (S), Annika Qarlsöon (C), Johan Andersson (S), Andreas Carlson (KD), Sven-Olof Sällström (SD), Josefin Brink (V), Jenny Petersson (M) och Ann-Louise Hansson (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet har tidigare, i budgetbetänkandet 2011/12:AU2, behandlat de 8 motionsyrkanden om arbetslöshetsförsäkringen från den allmänna motions-tiden 2011 som bedömdes ha budgetpåverkan för 2012. I detta betänkande behandlas ytterligare 47 motionsyrkanden om arbetslöshetsförsäkringen som väcktes under allmänna motionstiden hösten 2011.

Utskottet har beslutat att tillämpa s.k. förenklad behandling på 20 av dessa 47 yrkanden. Det handlar om yrkanden som rör frågor som utskottet behandlat tidigare under mandatperioden. I dessa fall vidhåller utskottet sin tidigare bedömning av frågorna och avstyrker yrkandena utan ytterli-gare behandling.

Som ett led i beredningen av ärendet fick utskottet den 13 mars 2012 information från regeringen genom statssekreterare Bettina Kashefi, Arbetsmarknadsdepartementet, som gällde frågan om arbetslöshetsförsäkringen för förtroendevalda.

I det följande refereras motionerna, som alla är väckta under det inneva-rande riksmötet, utan angivande av årtal (2011/12).

Fortsättningsvis förkortas lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ALF och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor LAK.

Bakgrund

I betänkandet om arbetslöshetsförsäkringen från föregående riksmöte, 2010/11:AU9, gavs en allmän bakgrund till arbetslöshetsförsäkringens nuva-rande regelverk och de huvudsakliga förändringar som gjorts under senare år.

Utskottets överväganden

Allmänna principer för försäkringen

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden om allmänna principer för arbetslöshetsförsäkringen. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (SD) och 3 (V) samt särskilt yttrande 1 (MP).

Motionerna

Socialdemokraterna argumenterar i motion A335 yrkande 14 för en arbetslöshetsförsäkring för trygghet och omställning. Enligt partiets mening bygger den svenska modellen på avtal mellan starka parter på arbetsmarknaden. Men för att modellen ska fungera krävs även att staten bidrar med en aktiv arbetsmarknadspolitik och en bra arbetslöshetsförsäkring. Dagens försäkring svarar inte mot dessa krav. Socialdemokraterna vill att i princip alla löntagare ska välja att omfattas av en god omställningsförsäkring vid arbetslöshet. Ersättningar på höga nivåer och villkor i övrigt som är rimliga från den enskildes utgångspunkt gör att människor blir öppnare för den globaliserade ekonomin och vågar gå från det gamla till det nya. Som viktiga principer för en framtida försäkring nämner Socialdemokraterna bl.a. kraftigt sänkta avgifter till försäkringen och avgifter som inte varierar beroende på arbetslöshetsnivån inom avtalsområdet. Partiet anför också att villkoren bör utformas så att den som blir arbetslös normalt ska kunna få ut ersättning från försäkringen under omställningstiden. Taket i försäkringen bör höjas med målet att de flesta löntagare ska få ut 80 procents ersättning vid arbetslöshet. Socialdemokraterna vill ha en frivillig försäkring, som är solidariskt finansierad och som administreras av de fackliga organisationerna. Som en del av en väl fungerande arbetslinje ska försäkringens regelverk innehålla krav på aktiva insatser från den enskilde som möts av en aktiv arbetsmarknadspolitik och utbildningsmöjligheter.

Vänsterpartiet framför i motion A308 att arbetslöshetsförsäkringen behöver ses över i sin helhet och reformeras i grunden så att den kan fylla sin funktion i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det är nödvändigt för ett solidariskt och tryggt arbetsliv och samhälle. Vänsterpartiet menar att det är olyckligt att regeringen i den parlamentariska socialförsäkringsutredningen sammanblandar arbetslöshetsförsäkringen med socialförsäkringarna. Kopplingen till den svenska arbetsmarknadsmodellen med kollektivavtalade löner ger arbetslöshetsförsäkringen en särställning. Arbetslöshetsförsäk-

ringen ska därför, enligt Vänsterpartiets mening, ses över separat. Regeringen bör snarast lyfta ut arbetslöshetsförsäkringen ur Socialförsäkringsutredningen (*yrkande 9*).

Enligt vad Vänsterpartiet anför skulle ett obligatorium inte lösa något av de tre problem som partiet ser med försäkringen: att så få arbetslösa över huvud taget får ersättning, att taket är så lågt att få får 80 procents ersättning och att avgifterna är så höga att många har lämnat försäkringen. En obligatorisk försäkring skulle dessutom, enligt partiet, kräva en uppbyggnad av nya kontrollsystem och kunna leda till en lägre facklig anslutningsgrad. Vänsterpartiet anser därför att utgångspunkten för en översyn av arbetslöshetsförsäkringen ska vara att det även i fortsättningen är frivilligt att vara medlem i en a-kassa och att arbetslöshetsförsäkringen är solidariskt finansierad (*yrkande 10*).

När det gäller frågan om försäkringens finansiering anser Vänsterpartiet att minskade kostnader för att vara medlem i en a-kassa tillsammans med förbättrade kvalificerings- och ersättningsvillkor är det effektivaste sättet att skapa en inkomstförsäkring som alla med fast förankring på arbetsmarknaden kan få ersättning från vid arbetslöshet. Den djupt orättvisa och differentierade arbetslöshetsavgiften, som styr vilka medlemsavgifter a-kassorna behöver ta ut, är relaterad till arbetslöshetsnivån i respektive a-kassa och har en inbyggd omvänd solidaritetsprincip. Arbetslöshetsavgiften ska därför, enligt Vänsterpartiets mening, avskaffas (*yrkande 1*). Partiet menar också att a-kassornas administrationskostnader bör fördelas solidariskt mellan kassorna. Därför bör ett förutsägbart system för utjämningsavgifter respektive utjämningsbidrag införas (*yrkande 24*).

I motion A382 *yrkande 3* av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) förordas att regeringen ser över möjligheten att finansiera arbetslöshetsförsäkringen genom skatt i syfte att ytterligare integrera försäkringen till att bli en självklar del av välfärdsstaten.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknadspolitikens mål är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. Att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en omställningsförsäkring är en central del i detta. Omfattande reformer har genomförts i arbetslöshetsförsäkringen sedan alliansregeringen tillträdde hösten 2006. De har varit en del av den större helhet som Alliansens jobbpolitik, byggd på arbetslinjen, utgör. Där ingår också bl.a. jobbskatteavdragen och de sänkta arbetsgivaravgifterna för unga, som tillsammans med förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen har gjort att det lönar sig bättre att arbeta och har blivit mer lönsamt för företagen att anställa.

Det råder enligt utskottets mening ingen tvekan om att utformningen av arbetslöshetsförsäkringen påverkar arbetsmarknaden. En väl utformad försäkring som är generös vid kortvarig arbetslöshet kan öka flexibiliteten genom att människor blir trygga och vågar pröva nya arbeten. En alltför

generös försäkring kan däremot göra att de ekonomiska drivkrafterna att bryta arbetslösheten blir för svaga. Det gäller att finna balanspunkten därmed emellan. Som försäkringen var utformad före 2007 – med en hög ersättningsnivå under flera års tid – riskerade den att i praktiken bli en långvarig försörjning som motverkade arbetslinjen. Försäkringen fungerade då mer som ett allmänt försörjningsstöd än som ett ekonomiskt stöd under en omställningsfas.

Utskottet anser liksom regeringen att det finns stöd i forskningen för att ersättningsnivån har påverkan på sysselsättningen. En successivt nedtrappad ersättning stärker incitamenten att söka arbete. Sökaktiviteten påverkas liksom benägenheten att acceptera ett arbete, vilket ökar sannolikheten att också få ett arbete. Det kan också bidra till en ökad rörlighet både geografiskt och yrkesmässigt. Utskottet noterar att även flera av oppositionspartierna på senare år har anslutit sig till denna analys och numera i sina budgetalternativ förordar nedtrappning i ersättningsnivån eller av högsta dagpenningen efter en del av ersättningsperioden.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet upprepar i motionerna A335 respektive A308 i allt väsentligt tidigare ställningstaganden om kraftiga förändringar i den svenska arbetslöshetsförsäkringen. Utskottet kan, liksom senast i betänkande 2010/11:AU9, konstatera att förslagen från Socialdemokraterna och i än högre grad från Vänsterpartiet i stora delar skulle innebära ett återställande av de reformer som genomförts av alliansregeringen för att stärka arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring.

Utskottet vill inledningsvis ta avstånd från den negativa bild som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tecknar av regeländringarna och effekterna av dem. Reformeringen av arbetslöshetsförsäkringen har syftat till att bidra till en varaktigt högre sysselsättning genom att öka sökaktiviteten och sannolikheten att acceptera ett jobberbjudande. Detta har skett med insikt om de negativa konsekvenser som arbetslösheten har för såväl den enskilde som samhället. Utskottet vill erinra om att förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen är den av regeringens arbetsmarknadsreformer som i högst grad bidrar till minskad arbetslöshet, enligt den uppföljning av sysselsättningspolitiken som redovisades i 2011 års ekonomiska vårproposition. Långsiktigt beräknas reformerna av arbetslöshetsförsäkringen öka sysselsättningen och antalet arbetade timmar med 1 procent och minska arbetslösheten med 0,7 procentenheter. I ett mycket osäkert läge i världsekonomin och med en fortfarande alltför hög inhemsk arbetslöshet framstår det som ansvarslöst att förorda en återgång till den tidigare politiken.

Socialdemokraterna beskriver i motion A335 yrkande 14 hur man vill genomföra kraftiga förändringar av avgiften till och taket i försäkringen. Vänsterpartiet lägger i motion A308 fram än mer omfattande förslag till förändringar. Vissa av dem har utskottet tidigare behandlat som en del av partiets budgetförslag för 2012, andra är mer långsiktiga. Gemensamt för

samtliga förslag från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är att de skulle öka utgifterna för försäkringen. Dessa partier prioriterar fortfarande stora delar av sin budget till dem som inte arbetar. Detta står i bjärt kontrast till regeringens arbetsmarknadspolitik där inriktningen i stället är att bryta och förhindra långtidsarbetslöshet med resurser som stimulerar människor att gå från arbetslöshet till arbete.

När det gäller frågan om en obligatorisk eller frivillig försäkring, som Vänsterpartiet tar upp i motion A308 yrkande 10, vill utskottet framhålla att det är mycket angeläget att alla som arbetar och uppfyller villkoren för försäkringen också ska ha ett gott skydd vid arbetslöshet. Utskottet välkomnar därför de regelförändringar som genomförts för att stimulera till ökat medlemskap i arbetslöshetskassorna, exempelvis sänkningen av arbetslöshetsavgiften, det slopade s.k. inträdesvillkoret för att bli medlem i en a-kassa och den tillfälliga förändring av medlemsvillkoret som medförde att en medlem snabbare kunde få inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning.

Enligt statistik som Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) presenterade den 6 mars 2012 har arbetslöshetskassornas medlemsantal stigit med ca 90 000 personer mellan september 2008 och januari 2012. Att trenden är tydligt positiv visas också av att tredje kvartalet 2008 var det senaste kvartalet då medlemsantalet sjönk. Utskottet anser emellertid att det vore önskvärt om ännu fler förvärsarbetande som uppfyller arbetsvillkoret var berättigade till en trygg inkomstförsäkring vid arbetslöshet. Därför ser utskottet det som positivt att en av utgångspunkterna för Socialförsäkringsutredningens arbete är att den framtida arbetslöshetsförsäkringens inkomstrelaterade ekonomiska ersättning ska omfatta alla som förvärsarbetar och uppfyller arbetsvillkoret.

När det gäller försäkringens finansiering, som tas upp i Vänsterpartiets motion A308 yrkandena 1 och 24 och i motion A382 (SD) yrkande 3, kan utskottet konstatera att det i direktiven till Socialförsäkringsutredningen sägs att kommittén ska utgå från att dagens finansieringsmodell med ett avgiftssystem som varierar med kostnaderna för arbetslöshet ska bestå. Kommittén kan enligt direktiven också pröva alternativa vägar att hindra att avgiften till arbetslöshetsförsäkringen motverkar arbeidskraftsdeltagande genom att pröva t.ex. en sänkning av finansieringsavgiften eller genom att införa en skattereduktion. Utskottet står bakom de generella utgångspunkter som direktiven ger uttryck för och anser att utredningens arbete bör avvaktas innan några ingrepp görs i finansieringssystemet.

När det slutligen gäller frågan om en separat utredning om framtidens arbetslöshetsförsäkring, vilket Vänsterpartiet förordar i motion A308 yrkande 9, ser utskottet tvärtom betydande fördelar med att de allmänna försäkringarna vid sjukdom och arbetslöshet behandlas i ett sammanhang. Därigenom kan samspelet mellan dessa försäkringar, och mellan dem och andra stödssystem i samhället, belysas tydligare. Utredningen har också med det givna mandatet goda möjligheter att pröva eventuella för- och nackdelar med en harmonisering av försäkringarna. En sammanhållen utred-

ning underlättar också regeringens ambition att se över möjligheten att skapa ett enhetligt inkomstbegrepp för de olika trygghetssystemen. Ett enhetligt inkomstbegrepp ska enligt utredningens direktiv syfta till att underlätta kontrollen men även öka rättssäkerheten och förbättra andelen korrekta utbetalningar.

Med hänvisning till vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna A308 (V) yrkandena 1, 9, 10 och 24, A335 (S) yrkande 14 och A382 (SD) yrkande 3.

Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden om hanteringen av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Jämför reservationerna 4 (S), 5 (SD) och 6 (V).

Bakgrund

Arbetslöshetsersättningen hanteras och betalas ut av arbetslöshetskassorna. För närvarande finns det 30 självständiga arbetslöshetskassor.

Deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program ger som huvudregel rätt till aktivitetsstöd. Aktivitetsstöd utbetalas från Försäkringskassan. Om en person uppfyller villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning beräknas aktivitetsstödet på basis av ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen. Om personen inte har rätt till arbetslöshetsersättning får han eller hon en lägsta nivå av aktivitetsstöd. Dagar med aktivitetsstöd samordnas med dagpenning enligt arbetslöshetsförsäkringen.

Motionerna

Vänsterpartiet anser i motion A308 yrkande 25 att hanteringen av aktivitetsstödet har blivit besvärligare i och med att utbetalt aktivitetsstöd ska samordnas med dagar och nivåer i arbetslöshetsförsäkringen. Samordningen mellan de olika aktörerna – a-kassorna, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen – leder också till fördröjda utbetalningar. Ansvaret för aktivitetsstödet bör därför enligt partiets mening föras över till a-kassorna.

Kerstin Nilsson (S) anför i motion A216 att det för personer som växlar mellan arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd ofta blir långa väntetider inför utbetalningar vid skiftet mellan ersättningslagen. Motionären anser därför att en översyn bör göras med syftet att hanteringen av aktivitetsstöd effektiviseras så att utbetalningarna kan ske snabbare.

Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) hävdar i motion A382 att dagens a-kassa är mycket politiserad genom kopplingen mellan å ena sidan a-kassor och fackförbund och å andra sidan fackförbund och det socialdemokratiska partiet. A-kassan ska därför skötas och administreras av Försäkringskassan (*yrkande 2*). Motionärerna vill också öka a-kassans servicegrad och drastiskt minska handläggningstiderna (*yrkande 4*).

Utskottets ställningstagande

I motionerna A308 (V) yrkande 25 och A216 (S) behandlas frågan om hur utbetalningen av aktivitetsstödet ska kunna effektiviseras och huruvida hanteringen av aktivitetsstödet bör föras över till a-kassorna. Liknande förslag har behandlats och avstyrkts av utskottet tidigare, bl.a. i betänkande 2008/09: AU2 (s. 70 f.). Där fanns en redogörelse för de offentliga utredningar som hade gjorts i frågan under de senaste 10 åren. Utskottet bedömer det inte som aktuellt att föra över fler myndighetsuppgifter till arbetslöshetskassorna och noterar att något uttryckligt uppdrag till Socialförsäkringsutredningen inte getts i denna fråga.

Frågan som tas upp i motion A382 (SD) yrkande 2 om vem som ska administrera arbetslöshetsförsäkringen omfattas däremot av direktiven till Socialförsäkringsutredningen. Utredningen ska bl.a. pröva alternativa organisationsformer för en framtida, obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Samtidigt framhålls det i direktiven att fördelarna med det nuvarande systemet – framför allt arbetslöshetskassornas branschkännetecken och den lägre graden av felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen jämfört med i övriga stora trygghetssystem – bör tas till vara.

Utskottet noterar att man i en rapport från samverkansuppdraget mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen som Ekonomistyrningsverket (ESV) genomfört uppskattade andelen felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättning 2009 till 2,6 procent, motsvarande ca 498 miljoner kronor. Av de felaktiga utbetalningarna bedömdes 0,8 procentenheter bero på oavsiktliga fel från myndigheten (i detta fall arbetslöshetskassorna).

Målet att utforma en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring gör det enligt utskottets mening naturligt för Socialförsäkringsutredningen att noga genomlysna frågan om hur försäkringen bör administreras i framtiden. Utskottet anser att det bl.a. mot den redovisade bakgrunden är väl övervägt att regeringen gett utredningen i uppdrag att beakta fördelarna med nuvarande system när man ska ta ställning till alternativa organisationsformer.

När det gäller kravet i motion A382 (SD) yrkande 4 på kortare handläggningstider i ärenden som gäller arbetslöshetsförsäkringen vill utskottet peka på att IAF följer arbetslöshetskassornas arbete på detta område. Utskottet kan konstatera att utvecklingen enligt vad som framgår av IAF:s årsredovisning för 2011 är på väg åt rätt håll. Medianväntetiden för ersättning för personer som sökte grundbeloppet var nio veckor 2011, vilket var en minskning med tre veckor jämfört med 2010. För dem som sökte

inkomstrelaterad ersättning var väntetiden sex veckor, vilket är en vecka kortare än 2010. Variationen mellan arbetslöshetskassorna var dock stor. Utskottet förutsätter att arbetslöshetskassorna bedriver ett kontinuerligt förbättringsarbete på området.

Med hänvisning till vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionerna A216 (S), A308 (V) yrkande 25 och A382 (SD) yrkandena 2 och 4.

Villkor för rätt till ersättning

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden om villkor för rätt till ersättning. När det gäller de två yrkanden som tar upp frågor som rör tidigare tillkännagivanden välkomnar utskottet att regeringen i skrivelse 2011/12:75 angett att den ämnar återkomma till riksdagen med anledning av tillkännagivandena. Mot den bakgrunden anser inte utskottet att de nu behandlade yrkandena ger anledning till något ytterligare ställningstagande. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga yrkanden.

Jämför reservationerna 7 (MP, V) och 8 (V) samt särskilt yttrande 2 (V).

Motionerna

Arbetsvillkoret och andra frågor om villkor för rätt till ersättning

Vänsterpartiet tar i motion A308 yrkandena 11–14, 22 och 23 upp ett antal andra frågor som rör villkoren för ersättning i arbetslöshetsförsäkringen.

Partiet framhåller att arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen innebär att det är mycket svårt för deltids- och visstidsanställda att kvalificera sig för ersättning. För en person med en 50-procentig tjänst räcker det med att vara frånvarande en dag från arbetet för att gå miste om rätten till ersättning. I sektorer där normalarbetstiden är kortare än 40 timmar per vecka, vilket exempelvis är vanligt inom vård och omsorg, är det omöjligt att uppfylla arbetsvillkoret om man har en 50-procentig tjänst. Eftersom kvinnor är överrepresenterade bland både deltidsarbetande och visstidsanställda är detta snäva arbetsvillkor strukturellt diskriminerande mot kvinnor. Utgångspunkten vid en översyn av arbetsvillkoret bör vara att utformningen ska vara så generös att det finns marginaler för sjukfrånvaro även för deltidsarbetande och visstidsanställda och att strukturell diskriminering av kvinnor undviks (*yrkande 11*).

Partiet anser att en översyn av *medlemsvillkoret* bör utgå från att det inte får vara så kort att det lönar sig att stå utanför försäkringen till dess en uppsägning är ett faktum, men att det inte heller ska utestänga unga, som sällan erbjuds mer än korta visstidsanställningar, från möjligheten till inkomstrelaterad ersättning (*yrkande 12*).

När det gäller *överhoppningsbar tid* anser partiet att reglerna i ALF bygger på att studier är något som bedrivs i ungdomen, före inträdet på arbetsmarknaden. I dagens Sverige är studier något återkommande under en stor del av livet. Vänsterpartiet anser därför att tid med studier i ökad utsträckning bör vara överhoppningsbar tid och att reglerna i ALF bör utformas för att premiera, inte som i dag försvåra, livslångt lärande (*yrkande 13*). Man anser också att det är svårt att finna övertygande skäl till att en person som varit föräldraledig eller heltidsstuderande ska anses ha mindre arbetsmarknadsanknytning än en person som under samma tid har varit sjuk eller följt med maka, make eller sambo under dennes utlandstjänstgöring. Partiet menar att begränsningen av den överhoppningsbara tiden bör tas bort permanent alternativt blir densamma för alla typer av överhoppningsbar tid (*yrkande 14*).

Partiet anser att kravet på att söka *lämpligt arbete* i hela Sverige är tufft, men att kravet att ta arbete utomlands är fullständigt orimligt. Ingen ska av ekonomiska skäl vara tvungen att flytta utomlands för att inte förlora den ersättning som man kvalificerat sig för. En särskild fråga i sammanhanget är om arbete i försvaret ska betraktas som lämpligt arbete. Arbetsförmedlingen och Försvarmakten har kommit överens om att ingen ska anvisas arbete i försvaret. Det är dock, enligt partiets mening, inte lämpligt med en lösning som bara bygger på en överenskommelse mellan myndigheter, som kan ändras från den ena dagen till den andra. Regeringen bör därför ta initiativ till att i enlighet med vad som anförts föra in bestämmelser om arbete utomlands i allmänhet och inom Försvarmakten i synnerhet i de föreskrifter som reglerar lämpligt arbete (*yrkande 22*).

Partiet konstaterar också att det i dag saknas möjlighet att få *ersättningsperioden* förlängd efter 300 dagar. Partiet anser att det finns situationer då en förlängning är det mest rationella. Det är väsentligt att reglerna i arbetslöshetsförsäkringen är utformade så att de inte i praktiken sätter upp hinder för den enskilde att få en varaktig anställning efter arbetslösheten, och därför bör det i vissa situationer finnas möjlighet till en ytterligare ersättningsperiod (*yrkande 23*).

Frågor som rör tidigare tillkännagivanden

Vänsterpartiet konstaterar i motion A308 *yrkande 21* att riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag som ger arbetslösa rätt att begränsa sitt arbetssökande under de första 100 dagarna. Det har regeringen ännu inte gjort. Riksdagen bör därför, enligt vad partiet anför, begära att regeringen snarast återkommer med ett sådant förslag.

Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (S) anför i motion A333 att det enligt det nuvarande systemet är ett tvång för en person som blir eller är arbetslös att från första dagen söka arbete i hela landet. Man har också tagit bort möjligheten att ta hänsyn till att den sökande har små barn. Förutom att ersättningen är låg finns också en borte gräns för möjligheten att få ersättning. Sedan man passerat den gränsen återstår oftast bara försörjningsstöd. Motionärerna framför också att dagens villkor för deltidsarbetslösa inte är i linje med arbetslinjen. De anser att ingen borde straffas för att de har ett arbete på deltid.

Utskottets ställningstagande

Arbetsvillkoret och andra frågor om villkor för rätt till ersättning

Vänsterpartiet för i motion A308 fram ett antal förslag, bl.a. gällande villkoren för ersättning, som inte är tänkta att genomföras under innevarande budgetår. Utskottet kan konstatera att gemensamt för dessa mer långsiktiga förslag är att Vänsterpartiet inte presenterar några uppskattningar av vilka kostnaderna skulle bli, än mindre några idéer om hur en finansiering skulle kunna ske. För dem som engagerar sig i försäkringens utformning borde det vara känt att även till synes begränsade regeländringar till de försäkrades förmån vanligen medför betydande utgiftsökningar.

Enligt utskottets mening bör förslag om förändringar i försäkringen också analyseras med avseende på hur de förhåller sig till att försäkringen ska vara en omställningsförsäkring. Någon sådan analys finns inte i Vänsterpartiets motion. Utskottet vill dessutom på ett övergripande plan varna för att omfattande försvagningar av de krav som ställs för att få rätt till ersättning – vilket är den röda tråden i Vänsterpartiets förslag – kommer att leda till att färre människor kan ta steget från bidrag till arbete.

Utskottet noterar att departementspromemorian *Rättssäkerhet och likabehandling i arbetslöshetsförsäkringen* (Ds 2012:3), som presenterades i januari 2012, bl.a. behandlar frågan om hur de allmänna villkoren för att få ersättning från försäkringen ska regleras. Departementspromemorian innehåller förslag till regeländringar i ALF och LAK. Det övergripande syftet med de föreslagna ändringarna är enligt promemorian att förtydliga regelverket för att göra det mer förutsägbart för både arbetssökande och myndigheter. Ändringarna bedöms också leda till att arbetsmarknadens funktionssätt förbättras genom att sökaktiviteten bland de arbetslösa förväntas öka, vilket medför kortare arbetslöshetstider. I förlängningen bidrar detta till högre varaktig sysselsättning. De allmänna villkoren föreslås bli ändrade på så sätt att de endast ska innehålla villkor för rätt till ersättning som den sökande kan och ska uppfylla fr.o.m. första dagen av arbetslösheten. Utskottet kan konstatera att även riksdagens tillkännagivande om ett återinförande av den s.k. 100-dagarsregeln berör frågan om hur de allmänna villkoren ska regleras (se nedan). Utskottet anser att beredningen av promemorian och av tillkännagivandet bör avvaktas.

När det särskilt gäller Vänsterpartiets yrkande om att arbetssökande ska kunna anvisas arbete inom Försvarsmakten noterar utskottet att Utredningen om Försvarsmaktens framtida personalförsörjning i sitt betänkande (SOU 2010:86) föreslog att Arbetsförmedlingen inte ska få anvisa arbeten inom Försvarsmakten som är förbundna med internationell arbetsskyldighet. Utredningen anförde huvudsakligen tre skäl för sitt ställningstagande: att sådana anställningar inbegriper hantering av vapen och träning och utbildning för att delta i väpnad strid, att anställningarna inbegriper internationell arbetsskyldighet och att Försvarsmaktens rekrytering numera ska vila på frivillighet. Förslaget borde enligt utredningen i första hand genomföras i form av en överenskommelse mellan Försvarsmakten och Arbetsförmedlingen om vilka anställningar som ska få anvisas.

Regeringen konstaterar i propositionen *Soldatanställningar i Försvarsmakten* (prop. 2011/12:115) att en sådan överenskommelse skulle sakna författningsstöd och därmed bli utan reell betydelse. Regeringen anför emellertid följande (s. 147).

Regeringen kan konstatera att en internationell arbetsskyldighet sannolikt ligger utanför vad som kan betraktas som ett lämpligt arbete. Arbetsförmedlingen har också angett att i och med att Försvarsmakten har beslutat att internationell arbetsskyldighet ska gälla alla befattningar inom myndigheten kommer Arbetsförmedlingen inte att anvisa någon arbetssökande arbete inom Försvarsmakten.

— — —

Det är mot denna bakgrund inte aktuellt att nu utreda en förändring av regelverket. Regeringen kommer dock att noga följa frågan och förutsätter att Arbetsförmedlingen, IAF och andra berörda myndigheter håller regeringen informerad om utvecklingen på detta område.

Utskottet kan konstatera att regeringen redan är uppmärksam på frågan. Det finns därmed inget behov av något tillkännagivande från riksdagens sida med anledning av den motion som nu behandlas, varför yrkandet kan avslås.

Med vad utskottet nu har anfört avstyrks motion A308 (V) yrkandena 11–14, 22 och 23.

Frågor som rör tidigare tillkännagivanden

Vänsterpartiet och motionärerna bakom motion A333 (S) berör de två tillkännagivanden om arbetslöshetsförsäkringen som riksdagen riktade till regeringen under föregående riksmöte (bet. 2010/11:AU9, rskr. 2010/11:279).

Det första tillkännagivandet innebar att regeringen uppmanades att återkomma med ett lagförslag som innebär ett återinförande av den s.k. 100-dagarsregeln, enligt vilken en arbetssökande skulle få rätt att under de 100 första dagarna begränsa sitt sökområde till lämpliga arbeten inom sitt yrke och i närområdet. I det andra tillkännagivandet uppmanades regeringen att se över försäkringens regelverk när det gäller den nuvarande begränsningen att en sökande endast kan få ersättning på deltid i 75 ersättningsdagar.

Utskottet kan konstatera att regeringen ännu inte återkommit till riksdagen med anledning av dessa tillkännagivanden, men noterar att regeringen i skrivelse 2011/12:75 med redogörelsen för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen anger att den ämnar göra så. Utskottet välkomnar detta. Utskottet gör liksom regeringen bedömningen att frågorna som ryms i dessa två tillkännagivanden liksom tillkännagivandet om förtroendevalda och den nyligen avlämnade departementspromemorian 2012:3 har beröringspunkter sinsemellan. Det kan därför, enligt utskottets mening, vara önskvärt med en beredning som i möjligaste mån involverar alla dessa frågor.

Mot denna bakgrund anser utskottet inte att de nu behandlade yrkandena ger anledning till något ytterligare ställningstagande, varför motionerna A333 (S) och A308 yrkande 21 (V) avstyrks.

Icke-diskriminering och förenkling

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden om icke-diskriminering och förenkling. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Jämför reservation 9 (V).

Motionen

Vänsterpartiet framför i motion A308 yrkandena 15, 16, 19 och 20 ett antal förslag till ändringar i försäkringens regelverk som enligt partiet ska göra det mindre diskriminerande och enklare.

Med dagens regler beräknas *normalarbetstiden* på den genomsnittliga arbetstiden under en ramtid av tolv månader. Det är enligt Vänsterpartiets mening en orimlig ordning i en situation då olika visstidsanställningar blivit allt vanligare. Bland ungdomar är olika slag av visstidsanställningar i dag den vanligaste anställningsformen och ofta det enda som står till buds. Normalarbetstiden bör beräknas så att den inte diskriminerar deltids- och visstidsanställda (*yrkande 15*). Beräkningen av normalinkomst och normalarbetstid bör också förenklas (*yrkande 16*). "Normal" frånvaro ska inte behöva utredas av a-kassan. En möjlighet kunde enligt Vänsterpartiet vara att frånvaro mindre än 100 timmar för den som varit heltidsanställd i ett år inte behöver redovisas av arbetsgivaren.

Vänsterpartiet konstaterar att *pensionsavdrag* från en dagpenning som är 65 procent av normalinkomsten görs för den som har förtida uttag av pension. Omräkningen till 65 procent slår hårt mot dem som tar ut en låg andel av pensionen (t.ex. premiepension) och har en låg normalinkomst. Pensionsavdrag bör göras utan omräkning av dagpenningen och inget pensionsavdrag bör göras för den som blivit beviljad förtida uttag men inte tar ut pension (*yrkande 19*).

Slutligen anser Vänsterpartiet, med hänvisning bl.a. till reglerna om ersättningsperiodens längd, att arbetslöshetsförsäkringen inte ska vara utformad så att den diskriminerar unga och att arbetslöshetsförsäkringen ska vara *neutral* i förhållande till ålder och familjesituation (*yrkande 20*).

Utskottets ställningstagande

Vänsterpartiet tar i motion A308 upp ett antal regelförändringar som man anser skulle medföra en förenklad och mindre diskriminerande utformning av försäkringen. Utskottet kan på ett principiellt plan ställa sig bakom dessa ambitioner, men anser att Vänsterpartiet i utformningen av sina förslag bortser från andra viktiga syften med försäkringen.

Enligt utskottets mening ska arbetslöshetsförsäkringen vara en omställningsförsäkring, inte en långvarig försörjningsform. Försäkringen måste också utformas så att den stimulerar arbetssökande att ta även kortare arbeten. Förenklingsambitioner i regelverket kan inte föras så långt att de skapar godtycke genom en alltför schabloniserad ersättning som inte på ett rättvist sätt avspeglar skillnader i arbetshistoria mellan olika ersättningstagare. Slutligen anser utskottet att de mindre avsteg från en strikt likabehandling som finns i arbetslöshetsförsäkringens regelverk inte kan betecknas som diskriminerande utan tvärtom väl motiveras av faktorer som ungdomars kortare arbetslöshetstider och föräldrars försörjningsansvar för sina barn.

Utskottet ser inget skäl för riksdagen att ta något särskilt initiativ med anledning av motionsyrkandena varför motion A308 (V) yrkandena 15, 16, 19 och 20 avstyrks.

Förtroendevaldas situation

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet ett motionsyrkande om förtroendevaldas situation. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet. Jämför reservation 10 (V).

Bakgrund

Förtroendevaldas rätt till arbetslöshetsersättning är inte uttryckligen reglerad i ALF. Dagens hantering av ersättningssökande med förtroendeuppdrag bygger i stället på ett meddelande från 1995 från dåvarande Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS meddelande 17/95) samt på arbetslöshetskassornas beslut och förvaltningsdomstolarnas avgöranden. Meddelandet gäller i första hand politiska uppdrag och delar in förtroendeuppdrag i årsarvoderade uppdrag av större omfattning och sammanträdesarvoderade uppdrag av mindre omfattning. Grundtanken i meddelandet är att årsarvoderade för-

troendeuppdrag av större omfattning betraktas som förvärvsarbete, medan sammanträdesarvoderade uppdrag av mindre omfattning inte gör det. Denna uppdelning ska enligt meddelandet gälla både vid prövningen av rätten till arbetslöshetsersättning och då uppdraget bedrivs under pågående arbetslöshet.

Motionen

Vänsterpartiet anser enligt vad som anförs i motion A308 yrkande 18 att nya regler bör utarbetas i syfte att stärka fackligt och politiskt förtroendevaldas rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. För de förtroendevalda som uppfyller ett arbetsvillkor i sin anställning, men i dag får en låg normalinkomst och normalarbetstid på grund av tjänstledighet, bör normalinkomst och normalarbetstid beräknas utifrån anställningen; avdrag ska inte göras för frånvaro på grund av det fackliga eller politiska uppdraget. För dem som är fackligt eller politiskt förtroendevalda på heltid eller en betydande del av heltid bör uppdraget jämföras med arbete.

Utskottets ställningstagande

Att människor engagerar sig politiskt eller fackligt och på andra förtroendeposter i det civila samhället är enligt utskottets mening en omistlig del av den svenska demokratin. Möjligheten att ta ett förtroendeuppdrag måste komma alla till del och får inte begränsas till dem som redan är etablerade i samhället och på arbetsmarknaden. Engagemang i form av ett förtroendeuppdrag ska därför inte innebära ett ekonomiskt risktagande för den enskilde utan tvärtom stimulera till nya engagemang.

Frågan om arbetslöshetsförsäkringen och förtroendevalda har behandlats i utskottet under en följd av år med anledning av motioner. På förslag av utskottet beslutade riksdagen våren 2005 om ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet ansåg att möjligheten att ha politiska uppdrag var en viktig del i demokratin, att det fanns skäl att närmare överväga frågan om ersättningsrätt m.m. för personer med förtroendeuppdrag och att regeringen borde återkomma till riksdagen om detta (bet. 2004/05:AU4).

Utskottet kan konstatera att frågan har utretts. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) redovisade den 29 oktober 2009 (dnr 2009/1620) ett uppdrag i regleringsbrevet samma år. Frågan gällde om ett uppdrag som förtroendevald är att jämföras med förvärvsarbete i arbetslöshetsförsäkringens mening. IAF konstaterade att det i regelverket för arbetslöshetsförsäkringen inte finns några specifika bestämmelser om förtroendevaldas ställning och att det därför vore önskvärt att regeringen överväger att i någon form kodifiera den rättspraxis som utvecklats på området.

Regeringen gav den 22 december 2010 en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till om och hur förtroendevaldas ersättningsrätt ska regleras i arbetslöshetsförsäkringen (dir. 2010:131). Den särskilda utredaren överlämnade den 20 juni 2011 betänkandet *Större ekonomisk trygghet för*

förtroendevalda (SOU 2011:54). I betänkandet kom utredningen fram till att det behövs tydliga och lättillämpade regler om förtroendevalda i ALF. Utredningen föreslog därför att arbetslöshetsförsäkringen ska omfatta förtroendevalda som 1) har ett uppdrag som enligt lag berättigar till ledighet från anställning, eller 2) annars har ett offentligt uppdrag som regleras i lag eller annan författning. Gemensamt för båda dessa kategorier av förtroendevalda är att de är tydligt avgränsade. Reglerna blir därigenom förutsägbara för enskilda och enkla att tillämpa för arbetslöshetskassorna. Utredningen föreslog att förtroendevalda ska undantas från deltidsbegränsningen. Det var enligt utredningen viktigt att reglerna om arbetslöshetsersättning inte hindrar intresserade från att ha ett förtroendeuppdrag, vilket deltidsbegränsningen bedömdes kunna göra.

Vid utskottets sammanträde den 13 mars 2012 redogjorde regeringen genom statssekreterare Bettina Kashefi med medarbetare för utredningens slutsatser, framförde vissa preliminära bedömningar och inhämtade synpunkter från utskottets ledamöter.

Utskottet välkomnar att regeringen aktivt arbetar för att tillgodose riksdagens tillkännagivande. Det finns enligt utskottets bedömning en bred politisk enighet om vikten av att frågan får en sådan lösning att risken för ekonomisk utsatthet inte blir ett hinder för samhällsengagemang. Utskottet anser emellertid, liksom regeringen, att frågan rymmer flera komplikationer, bl.a. i förhållande till riksdagens tillkännagivande om deltidsbegränsningen (bet. 2010/11:AU9). Den nyligen genomförda utredningens förslag har enligt utskottets bedömning fört frågan framåt, men ger inte i alla avseenden de svar som behövs för att utforma en ändamålsenlig reglering. Det är därför angeläget att regeringen fortsätter att arbeta med frågan, med utgångspunkt i riksdagens tillkännagivande och med beaktande av bl.a. utredningen och dess remissutfall.

Något ytterligare uttalande från riksdagens sida kan mot denna bakgrund inte anses nödvändigt, varför motion A308 yrkande 18 (V) kan avslås av riksdagen.

Företagande och bisyssla

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden om företagande och bisyssla. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkan-
dena.

Jämför reservation 11 (V).

Bakgrund

Med bisyssla avses i ALF 39 § sådant arbete i anställning eller näringsverksamhet som den sökande före arbetslöshetens inträde under minst tolv månader utfört vid sidan av sin heltidssysselsättning. Inkomsten från bisysslan får inte överstiga ett visst belopp. En godkänd bisyssla påverkar enligt 39 a § inte rätten till ersättning under arbetslöshet, under förutsättning att bisysslan inte utvidgas under arbetslösheten och inte hindrar personen från att ta ett lämpligt heltidsarbete.

Motionerna

Vänsterpartiet framför i motion A308 yrkande 17 att kravet på hur länge en bisyssla ska ha utförts för att godkännas i kombination med arbetslöshetsersättning bör sänkas från minst 12 till minst sex månader. Partiet anser att rätten att kombinera ersättning från a-kassan med inkomster från en bisyssla är viktig för människors möjligheter att ha en fot kvar i arbetslivet, även om de förlorar det jobb de har sin huvudsakliga försörjning ifrån. En bisyssla kan också vara vägen in i ett nytt yrke för en person som drabbas av arbetslöshet. Detta gäller enligt partiet särskilt yrkesutövare i kultursektorn för vilka möjligheten att behålla en bisyssla kan vara avgörande för att kunna ta jobb inom sitt egentliga yrke.

Anna Steele (FP) vill i motion A267 få till stånd en förändring i regelverket kring a-kassa för egenföretagare. Företagare bör i underlaget för ersättning från a-kassan få räkna in samtliga inkomster som ligger till grund för beskattningen som privatperson, inte bara den ersättning som företagarens bolag betalat ut i lön. Då får de personer som bidragit till samhällets skattebas också den arbetslöshetsersättning som de borde ha rätt till.

Utskottets ställningstagande

Kravet på att bisysslan ska ha utförts under en viss tid vid sidan av heltidsarbetet utökades 2007 från sex till tolv månader (prop. 2006/07:89, bet. 2006/07:AU13, rskr. 2006/07:179). Motivet var att bisyssleregeln skulle anpassas till den ändring som samtidigt genomfördes i fråga om normalarbetstidens beräkning. Arbetslöshetsersättningen ska sedan 2007 grundas på förvärvsinkomsterna under hela ramtiden om tolv månader. Regeringens avsikt med bisyssleregeln var att precis som vid normalarbetstidens beräkning främja en god förankring på arbetsmarknaden.

I samband med att kravet på hur länge bisysslan ska ha utförts utökades framförde utskottet att det är medvetet om att kulturarbetsmarknaden i många avseenden skiljer sig från övriga delar av arbetsmarknaden, men att det inte kan vara arbetslöshetsförsäkringens uppgift att lösa problem av mera strukturell art på arbetsmarknaden i stort eller på delar av den. Dessa förhållanden måste lösas på annat sätt än genom att använda försäkringen.

Utskottet vill betona att de förändringar som genomförts i arbetslöshetsförsäkringen ska ses i en större helhet, där det övergripande syftet är att få fler i arbete och att minska utanförskapet. Syftet har också varit att skapa större tydlighet och förutsägbarhet i regelverket och en ökad likabehandling av företagare och anställda. En annan del av regeringens reformarbete är att göra det självklart, enkelt och mera lönsamt att vara företagare.

Den 5 juli 2010 infördes ett nytt företagarbegrepp i arbetslöshetsförsäkringen som kopplades till inkomstskattelagen (1999:1229). Det innebär att den verksamhet som bedrivs ska vara varaktig och självständig och drivas med vinstsyfte. Dessutom ska personen för att betraktas som företagare personligen ha utfört arbete i och ha ett väsentligt inflytande över verksamheten.

Samtidigt gjordes också andra förändringar för företagare i de sociala trygghetssystemen. Bland annat får den s.k. dagsförtjänsten för företagare nu baseras på den inkomst från verksamheten som framgår av den senaste taxeringen. Om det är mer förmånligt kan dagsförtjänsten i stället grundas på den genomsnittliga inkomsten från verksamheten under de två år som föregår inkomståret i den senaste taxeringen. En företagare som lägger ned verksamheten inom 24 månader från det att den startades kan få sin ersättning baserad på inkomster av en tidigare anställning. För den som kombinerat anställning med företagande ska dagsförtjänsten som huvudregel baseras på inkomsten från både näringsverksamheten och anställningen.

De regler som nu beskrivits hade till syfte att öka tryggheten för företagare. Utskottet ser inget skäl att genomföra några ändringar. Därför bör motionerna A308 (V) yrkande 17 och A267 (FP) avslås.

Regelverket i vissa särskilda situationer

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet motionsyrkanden om egenanställda och anställda i sociala företag. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Jämför reservation 12 (MP).

Bakgrund

Arbetslöshetsförsäkringen omfattar arbetstagare och företagare. Några särskilda regler som gäller uppdragstagare finns inte och inte heller någon definition av vem som ska anses som uppdragstagare. I de fall då det inte enkelt går att fastställa att en sökande är arbetstagare eller företagare måste arbetslöshetskassan göra en prövning för att klassificera personen som det ena eller det andra. Detta blir nödvändigt för att kunna bedöma vilka ersättningsregler som ska tillämpas för den sökande.

Motionerna

Miljöpartiet anför i motion *Kr278 yrkande 13* att det behövs regelförändringar för att underlätta för egenanställningslösningar. Enligt partiet är egenanställning en smidig lösning för den som vill marknadsföra sin kompetens utan att starta eget företag. I stället blir personen anställd av ett bolag som fungerar som arbetsgivare medan det är individen som själv skaffar sina uppdrag. Problem uppstår när a-kassorna betraktar egenanställda som självständiga uppdragstagare och därmed klassar dem som egenföretagare, vilket gör att de inte har rätt att vara kvar i a-kassan.

Miljöpartiet vill i motion *N252 yrkande 21* att en anställd i ett socialt företag ska få a-kassa vid arbetslöshet även om denne sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma. I dag är det stor risk att en anställd i ett socialt företag inte kan få a-kassa vid arbetslöshet i denna situation. Det är ett stort bekymmer och hindrar människor från att ta ansvar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har behandlat frågan om s.k. egenanställda ett flertal gånger, bl.a. i betänkande 2009/10:AU13. Utskottet framförde i anslutning till detta att frågan om uppdragstagares ställning i försäkringen är komplicerad och svårbedömd. Det gäller att komma fram till en rimlig avvägning i bedömningen av när uppdragstagaren ska ses som företagare respektive anställd i ALF:s mening. Utskottet ansåg att frågan krävde en djupare analys än den som gjorts inom ramen för utredningen om trygghetssystemen för företagare (SOU 2008:89). Den nuvarande osäkerheten ansågs inte vara tillfredsställande, och det var angeläget att tydliggöra vad som ska gälla. Utskottet föreslog därför i sitt betänkande ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen i denna fråga, vilket också blev riksdagens beslut (rskr. 2009/10:275).

I utredningsförslaget från 2008 noterades att risken för att betraktas som företagare i arbetslöshetsförsäkringen leder till att personer som arbetar i arbetsintegrerande sociala företag i många fall avstår från att ta plats i styrelsen i dessa företag. I utredningens förslag fanns också en särskild lagregel som innebar att en fysisk person som verkar i ett arbetsintegrerande socialt företag inte skulle anses som företagare. I propositionen som följde efter utredningen (prop. 2009/10:120) återfanns inte motsvarande förslag.

Den särskilda frågan om uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen har därefter utretts, och i juni 2011 presenterades betänkande SOU 2011:52 *Uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen*. Där föreslås bl.a. att den nuvarande definitionen av företagare i ALF kompletteras med två schablonregler. Enligt den första regeln ska den som haft en F-skattsedel eller varit registrerad som enskild näringsidkare eller bolagsman i ett enkelt bolag i handelsregistret omfattas av reglerna för företagare i arbetslöshetsförsäkringen. Enligt den andra regeln ska den som inte haft F-skattsedel eller

registrering och utfört uppdrag för högst två olika uppdragsgivare omfattas av reglerna för arbetstagare. Om man inte kan använda sig av schablonreglerna måste en samlad bedömning göras och för det fallet finns i betänkandet också ett förslag om en hjälpregel. Det föreslås också en uttrycklig regel att om en sökande som varit formellt anställd hos ett s.k. egenanställningsföretag eller liknande själv skaffat ett uppdrag hos någon annan ska denne anses ha varit uppdragsgivare.

Av skrivelse 2011/12:75 *Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen* framgår att utredningens betänkande har remissbehandlats under hösten 2011 och för närvarande bereds i Regeringskansliet. Frågan är enligt regeringen komplicerad och betänkandet innehåller förslag som innebär en förändring av företagarbegreppet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan.

Utskottet anser att det är viktigt att en arbetssökande kan förutse enligt vilka regler som hans eller hennes ersättningsrätt kommer att prövas och att det, om möjligt, bör framgå av författningstext. Utskottet anser att beredningen i Regeringskansliet av frågan om uppdragstagare i arbetslöshetsförsäkringen bör avvaktas. Även vad gäller anställda i sociala företag anser utskottet att beredningen av utredningens förslag bör avvaktas. Utskottet avstyrker motionerna Kr278 yrkande 13 och N252 yrkande 21.

Yrkanden för förenklad behandling

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet 20 motionsyrkanden som beretts förenklat. Dessa yrkanden tar upp motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. Yrkandena rör frågor om bl.a. familjehem, Alfakassan och tre fjärdedels sjukskrivning. Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Under denna rubrik behandlar utskottet 20 motionsyrkanden i 18 motioner som bereds förenklat. I motionerna från 2011 års allmänna motionstid har det väckts förslag som handlar om bl.a. familjehem, Alfa-kassan och tre fjärdedels sjukskrivning.

De berörda motionsyrkandena är:

A222 av Elin Lundgren (S),

A226 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S),

A247 av Christina Karlsson och Eva Sonidsson (båda S),

A250 av Lennart Axelsson (S),

A261 av Monica Green (S),

A294 av Bo Bernhardsson och Anders Karlsson (båda S),
A321 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S) yrkande 1 och 2,
A328 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),
A342 av Carina Adolfsson Elgestam m.fl. (S),
A346 av Anders Andersson (KD) yrkande 1 och 2,
A356 av Staffan Danielsson (C),
A357 av Staffan Danielsson (C),
A358 av Staffan Danielsson (C),
A360 av Jörgen Hellman m.fl. (S),
A367 av Hannah Bergstedt m.fl. (S) yrkande 4,
A375 av Edward Riedl (M),
A381 av Sven-Erik Österberg m.fl. (S) och
A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkande 1.

Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsförslag har utskottet behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkandena 2010/11:AU2, 2010/11:AU9 och 2011/12:AU2. Riksdagen avslög i enlighet med utskottets förslag motionsyrkandena. Utskottet står fast vid sina senaste ställningstaganden, och det finns inte heller andra skäl att åter behandla motionerna i vanlig ordning. Motionerna A222 (S), A226 (S), A247 (S), A250 (S), A261 (S), A294 (S), A321 (S) yrkande 1 och 2, A328 (S), A342 (S), A346 (KD) yrkande 1 och 2, A356 (C), A357 (C), A358 (C), A360 (S), A367 (S) yrkande 4, A375 (M), A381 (S) och A382 (SD) yrkande 1 avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmänna principer för försäkringen, punkt 1 (S)

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S) och Johan Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:A335 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 14 och avslår motionerna 2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1, 9, 10 och 24 samt 2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Arbetslivet ställer allt större krav på människors förmåga till flexibilitet och omställning. Allt fler kommer att vilja och behöva byta jobb och yrkesinriktning under sitt yrkesverksamma liv. För att människor ska känna trygghet och få stöd för nödvändiga förändringar och anpassningar är det centralt att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en del av en aktiv politik för omställning. En fungerande arbetslinje förutsätter en fungerande arbetslöshetsförsäkring som förmår underbygga vilja till förändring och samtidigt ger människor trygghet på vägen.

Den svenska modellen bygger på avtal mellan starka parter på arbetsmarknaden. Men för att den ska fungera krävs även att staten bidrar med en aktiv arbetsmarknadspolitik och en bra arbetslöshetsförsäkring. Den svenska modellen har kraftfullt bidragit till att skapa ett modernt arbetsliv och konkurrenskraftiga företag.

Dagens arbetslöshetsförsäkring svarar inte mot dessa krav. Den borgerliga regeringens försämringar har resulterat i att den andel arbetslösa som får ersättning från försäkringen har mer än halverats, från 80 procent 2006 till 35 procent i dagsläget. Bara 3 procent av de öppet arbetslösa får i dag 80 procent av sin tidigare inkomst i ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Mellan 200 000 och 300 000 arbetslösa får ingen ersättning alls beroende på att de inte uppfyller arbetsvillkoret.

Vi socialdemokrater vill att i princip alla löntagare ska välja att omfattas av en god omställningsförsäkring vid arbetslöshet. En sådan försäkring stärker människor och underlättar samhällets strukturomvandling. Ersättningar på höga nivåer och med villkor som i övrigt är rimliga från den enskildes utgångspunkt gör att människor blir öppnare för den globaliserade ekonomin och vågar gå från det gamla till det nya. Detta är grunden för att försäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring. En bra arbetslöshetsförsäkring gör att den som förlorar sitt jobb kan koncentrera sig på att snabbt söka nytt och inte behöver oro sig för att behöva gå från hus och hem.

I debatten om arbetslöshetsförsäkringens effekter på sysselsättningen har regeringen hävdat att en sänkning av ersättningsnivån skulle vara ensidigt positiv för svensk ekonomi. Detta påstående har kraftigt ifrågasatts. OECD pekar exempelvis på att en mer generös arbetslöshetsförsäkring tenderar att leda till bättre matchning på arbetsmarknaden eftersom den arbetslöse får bättre ekonomiska förutsättningar för att söka efter sådana lämpliga arbeten som motsvarar denna persons utbildningsnivå och kompetens. Enligt flera studier ger det bättre förutsättningar att hitta ett nytt jobb med god lön. Det innebär att motsatsen – en lägre ersättning till de arbetslösa – inte är bra för produktiviteten i ekonomin. En mer generös arbetslöshetsförsäkring tenderar att ha en positiv effekt på skapandet av högproduktiva jobb.

Vi vill att Sverige ska ligga i topp när det gäller kunskap, kompetens och produktivitet för att klara en väl utbyggd välfärd och höga löner i den öppna globaliserade ekonomin. Regeringens försämringar av arbetslöshetsförsäkringen har skadat den svenska modellen och gjort att många arbetslösa i dag hänvisas till försörjningsstöd. Socialstyrelsen har nyligen uppgett att det vanligaste försörjningshindret för dem som fick ekonomiskt bistånd 2010 var relaterat till arbetslöshet. Det gällde 106 500 personer, dvs. 38 procent av dem som fick ekonomiskt bistånd.

Arbetslöshetsförsäkringen fyller helt enkelt inte längre sitt syfte. Vi behöver en ny a-kassa byggd på inkomstbortfallsprincipen som stimulerar omställning, är lätt att få del av, enkel att förstå och som inte kan missbrukas. Vi kommer att intensifiera vårt arbete med att ta fram en sådan försäkring. Viktiga principer för detta arbete är följande.

- Alla ska ha råd att vara med i a-kassan. Vi vill kraftigt sänka medlemsavgifterna och de ska inte variera beroende på arbetslöshetsnivån inom avtalsområdet.
- Arbetslöshetsförsäkringen ska vara till för den som har en arbetsinkomst att försäkra och ge trygghet vid omställning. Villkoren bör utformas så att den som blir arbetslös normalt ska kunna få ut ersättning från försäkringen under omställningstiden.
- Vi vill höja taket. Arbetslöshetsförsäkringen ska ge inkomstrelaterad trygghet vid omställning för en stor majoritet av löntagarna. Så är det långt ifrån i dag. Målet är att de flesta löntagare ska få ut 80 procent i ersättning vid arbetslöshet.

- Vi vill ha en frivillig försäkring, som är solidariskt finansierad och som administreras av de fackliga organisationerna.
- En stark a-kassa som omfattar alla löntagare är en avgörande del av en väl fungerande arbetslinje. Den ska innebära krav på aktiva insatser från den enskilde som möts av en aktiv arbetsmarknadspolitik och utbildningsmöjligheter.

Vad som ovan anförts om allmänna principer för försäkringen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A335 (S) yrkande 14 bör bifallas.

2. Allmänna principer för försäkringen, punkt 1 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkande 3 och

avslår motionerna

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1, 9, 10 och 24 samt

2011/12:A335 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 14.

Ställningstagande

För att kombinera trygghet och rörlighet på arbetsmarknaden behövs enligt min mening en generöst utbyggd omställningsförsäkring. Att göra arbete lönsamt är något Sverigedemokraterna välkomnar. Det är emellertid inte acceptabelt att föra en politik som straffar dem som vill göra rätt för sig, men som inte har haft någon möjlighet att få ett jobb. De som står utan arbete har med regeringens politik fått sämre ekonomiska möjligheter att söka de arbeten som motsvarar deras utbildningsnivå och kompetens. Ett alltför lågt ersättningstak riskerar att försämra matchningen ytterligare på en svensk arbetsmarknad som inte är flexibel. Med en försämrad a-kassa antyder regeringen att Sveriges arbetslöshet grundar sig i utbudsunderskott av arbetskraft.

Sverigedemokraterna har en annan bild och tror att det svenska folket gärna vill arbeta. Utbudet av arbetskraft är rekordstort, men efterfrågan är svag. Försämrad a-kassa, ensidigt fokus på jobbskatteavdrag och stor invandring är fullständigt verkningslöst som efterfrågeskapande åtgärder. Sverigedemokraterna förordar därför en höjning av taket för arbetslöshetsersättningen, men anser att dagens ersättningsnivå kan behållas.

Det är också dags att skapa en effektivare, gemensam arbetslöshetsförsäkring för alla, med rättvisa regler och prioritering av snabbare behandling och snabbare utbetalningar vid arbetslöshet. A-kassan ska ses som en inkomstförsäkring och vara en del av socialförsäkringssystemet. Möjligheten att finansiera a-kassan genom skatt bör ses över i syfte att ytterligare integrera arbetslöshetsförsäkringen som en självklar del av välfärdsstaten.

Vad som ovan anförts om möjligheten att finansiera arbetslöshetsförsäkringen genom skatt bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A382 (SD) yrkande 3 bör bifallas.

3. Allmänna principer för försäkringen, punkt 1 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1, 9, 10 och 24 samt avslår motionerna

2011/12:A335 av Ylva Johansson m.fl. (S) yrkande 14 och

2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Arbetslöshetsförsäkringen behöver ses över i sin helhet och reformeras i grunden så att den kan fylla sin funktion i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det är nödvändigt för ett solidariskt och tryggt arbetsliv och samhälle. Vänsterpartiet presenterade i budgetalternativet för 2012 ett antal förslag med syfte att snabbt återskapa den inkomstrelaterade arbetslöshetsförsäkringen som en inkomstförsäkring och stärka den allmänna grundförsäkringen. Riksdagsmajoriteten avlog tyvärr förslaget i dessa delar (bet. 2011/12:AU2, prot. 2011/12:49). I det här betänkandet behandlas våra förslag till utgångspunkter för en översyn av hela regelverket till en framtida frivillig solidariskt finansierad inkomstförsäkring vid arbetslöshet.

Utredning av arbetslöshetsförsäkringen

Det är olyckligt att – som regeringen gjort i direktiven till Socialförsäkringsutredningen – sammanblanda arbetslöshetsförsäkringen med socialförsäkringarna. Det är enligt min mening fråga om olika system som fyller olika funktioner. Kopplingen till den svenska arbetsmarknadsmodellen med kollektivavtalade löner ger arbetslöshetsförsäkringen en särställning. Vänsterpartiet vill stärka och utveckla vår arbetsmarknadsmodell där systemet med frivilligt medlemskap i arbetslöshetskassor med facklig anknytning

har en viktig funktion att fylla. Sanningen är också att det inte är fler som kommer att få inkomstrelaterad ersättning i en arbetslöshetsförsäkring som alla tvångsansluts till om inte kvalifikationsreglerna och ersättningsnivåerna ändras. Ändrade kvalifikationsregler och ersättningsnivåer hör dock inte till det som regeringen gett den parlamentariska socialförsäkringsutredningen i uppdrag att utreda.

Jag menar därför att arbetslöshetsförsäkringen ska ses över separat. Regeringen bör snarast lyfta ut arbetslöshetsförsäkringen ur Socialförsäkringsutredningen.

Frivillig eller obligatorisk försäkring

Det finns tre stora övergripande problem med dagens arbetslöshetsförsäkring. För det första är bara en tredjedel av de arbetslösa berättigade till någon ersättning över huvud taget. Det kan jämföras med 80 procent för fem år sedan. För det andra är taket för ersättning så lågt att bara en av tio som får ersättning får 80 procent av sin tidigare lön. För fem år sedan fick en majoritet 80 procent av sin tidigare lön i ersättning. För det tredje är avgifterna så höga att en halv miljon medlemmar har lämnat a-kassorna. Anslutningsgraden har sjunkit från 85 till 70 procent. Lösningen ligger inte i att göra inkomstförsäkringen obligatorisk. Det är ersättningsvillkoren som måste förbättras och medlemsavgifterna som måste sänkas om vi ska komma åt de väsentliga problemen i försäkringen.

Ett viktigt skäl att behålla de självständiga a-kassorna är att de är effektiva i så måtto att andelen felaktiga utbetalningar från kassorna är betydligt lägre än för utbetalningar från Försäkringskassan.

En obligatorisk arbetslöshetsförsäkring skulle också kräva att nya kontrollsystem byggs upp. Enligt min mening ska staten undvika onödigt byråkrati, och det finns all anledning att vara restriktiv med att bygga upp stora offentliga register med känsliga uppgifter om människors levnadsförhållanden.

Ett annat tungt vägande skäl för att bygga vidare på systemet med frivilliga a-kassor med facklig anknytning är att anknytningen är naturlig mot bakgrund av hur kollektivavtalen och arbetslöshetsförsäkringen fyller kompletterande funktioner för att skydda löntagarna mot social dumpning i den svenska arbetsmarknadsmodellen. För den enskilde framstår det som naturligt att vara medlem i både fackförbund och a-kassa om dessa är kopplade till varandra. En risk om en obligatorisk försäkring införs är att färre då skulle söka medlemskap i ett fackförbund, vilket allvarligt skulle urholka löntagarnas ställning i förhållande till arbetsgivarna och på sikt underminera legitimiteten i hela kollektivavtalsmodellen.

Utgångspunkten för en översyn av arbetslöshetsförsäkringen ska vara att det även i fortsättningen är frivilligt att vara medlem i en a-kassa och att arbetslöshetsförsäkringen är solidariskt finansierad.

Försäkringens finansiering

Arbetslöshetskassorna betalar efter den borgerliga regeringens reformer både den vanliga finansieringsavgiften och en arbetslöshetsavgift till staten. Regeringens syfte med arbetslöshetsavgiften är att den ska bidra till sänkta reservationslöner. Den djupt orättvisa och differentierade arbetslöshetsavgiften är relaterad till arbetslöshetsnivån i respektive a-kassa och har en inbyggd omvänd solidaritetsprincip. Vänsterpartiet vill att alla ska ha råd att vara med i en a-kassa och att arbetslöshetsförsäkring ska vara solidariskt finansierad. Det är både ekonomiskt möjligt och politiskt rimligt att återskapa en solidarisk finansiering av arbetslöshetsförsäkring.

Med sänkta medlemsavgifter sänks tröskeln för att gå med i en a-kassa mest för dem som har stort behov av försäkring. Om arbetslöshetsavgiften avskaffas kommer ingen att behöva betala mer än ca 100 kronor per månad i medlemsavgift till sin a-kassa. Vänsterpartiet vill också införa avdragsrätt för medlemsavgiften till a-kassan. Minskade kostnader för att vara medlem i en a-kassa tillsammans med förbättrade kvalificerings- och ersättningsvillkor är det effektivaste sättet att skapa en inkomstförsäkring som alla med fast förankring på arbetsmarknaden kan få ersättning från vid arbetslöshet. Arbetslöshetsavgiften ska därför avskaffas.

Jag menar att a-kassornas administrationskostnader bör fördelas solidariskt mellan a-kassorna. Därför bör ett förutsägbart system för utjämningsavgifter respektive utjämningsbidrag införas.

Vad som ovan anförts om allmänna principer för försäkringen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A308 (V) yrkandena 1, 9, 10 och 24 bör bifallas.

4. Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, punkt 2 (S)

av Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Patrik Björck (S), Ann-Christin Ahlberg (S) och Johan Andersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:A216 av Kerstin Nilsson (S) och

avslår motionerna

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 25 och

2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

I dag är det Arbetsförmedlingen som beviljar och beslutar om aktivitetsstöd, men det är Försäkringskassan som sköter utbetalningen. Försäkringskassans underlag för utbetalning kommer från arbetslöshetskassan och den enskilde. För personer som växlar mellan arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd innebär det ofta att det vid skiftet mellan ersättningslagen blir långa väntetider inför utbetalningar. Handläggningsrutinerna i samband med den första utbetalningen har efter skiftet varit långt ifrån tillfredsställande och har ofta försatt den enskilde i en svår ekonomisk situation i väntan på utbetalningen. En översyn bör göras med syftet att hanteringen av aktivitetsstöd effektiviseras så att utbetalningarna kan göras snabbare.

Vad som ovan anförts om hanteringen av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A216 (S) bör bifallas.

5. Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, punkt 2 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkandena 2 och 4 samt

avslår motionerna

2011/12:A216 av Kerstin Nilsson (S) och

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 25.

Ställningstagande

Dagens a-kassa är i många avseenden politiserad. Trots att fackförbunden själva, liksom a-kassorna, påstår att a-kassorna är självständiga och fristående är kopplingen till enskilda fackförbund stark. Fackförbunden har i många fall starka kopplingar till framför allt det socialdemokratiska partiet och nekar i vissa fall personer med medlemskap i ett annat politiskt parti medlemskap i facket, alternativt utesluter medlemmen. Genom att föra över administrationen av försäkringen till Försäkringskassan skulle den bli helt opolitisk.

Dagens handläggningstider i ärenden som gäller försäkringen innebär många problem för den som blir arbetslös. Långsam handläggning och därmed sena utbetalningar sätter många gånger den arbetslöse i ekonomiska problem. Jag anser att man måste öka servicegraden och drastiskt minska handläggningstiderna i hanteringen av arbetslöshetsersättningen.

Vad som ovan anförts om hanteringen av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A382 (SD) yrkandena 2 och 4 bör bifallas.

6. Hantering av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, punkt 2 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 25 och avslår motionerna 2011/12:A216 av Kerstin Nilsson (S) och 2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Regeringen har drivit igenom att dagar med aktivitetsstöd vid deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder numera ska räknas in i ersättningsperioden för arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsförmedlingen beslutar om deltagande i åtgärden. Aktivitetsstödet finansieras liksom arbetslöshetsersättningen genom arbetsmarknadsavgiften, och statsbidraget för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd belastar samma statliga anslag. Aktivitetsstödet storlek, utom schablonbeloppet, bestäms i praktiken av a-kassorna för dem som är medlemmar. Försäkringskassan är utbetalande myndighet, men dagar med aktivitetsstöd belastar arbetslöshetsersättningsperioden. Eftersom det är många inblandade aktörer blir det svårt för den enskilde att veta vart han eller hon ska vända sig med frågor om aktivitetsstödet och förstå vem som ansvarar för vad. Hanteringen har blivit besvärligare i och med att det utbetalda aktivitetsstödet ska samordnas med dagar och nivåer i arbetslöshetsförsäkringen. Samordningen mellan de olika aktörerna leder också till fördröjda utbetalningar. Ansvaret för aktivitetsstödet bör därför föras över till a-kassorna.

Vad som ovan anförts om hanteringen av arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A308 (V) yrkande 25 bör bifallas.

7. Arbetsvillkoret, punkt 3 (MP, V)

av Josefin Brink (V) och Ann-Louise Hansson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 11.

Ställningstagande

De skärpningar som gjordes av arbetsvillkoret 2007 innebär att det numera är mycket svårt för deltids- och visstidsanställda att kvalificera sig till ersättning. För en person med en 50-procentig tjänst räcker det med att vara frånvarande en dag från arbetet för att gå miste om rätten till ersättning. I sektorer där normalarbetstiden är kortare än 40 timmar per vecka, vilket exempelvis är vanligt inom vård och omsorg, är det omöjligt att uppfylla arbetsvillkoret om man har en 50-procentig tjänst.

Eftersom kvinnor är överrepresenterade både bland deltidsarbetande och visstidsanställda är detta snäva arbetsvillkor strukturellt diskriminerande mot kvinnor. Men också andra grupper drabbas oproportionerligt hårt av det skärpta arbetsvillkoret. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) konstaterade i rapporten Effekter av förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen (2007:8) att de ”som har påverkats mest av höjningen av antal timmar är enligt arbetslöshetskassorna yngre sökande som är nytillträdna på arbetsmarknaden, deltidsarbetande (framför allt kvinnor), så kallade timanställda vikarier samt de som beviljats halv sjukersättning från Försäkringskassan”. Ytterligare en liten, men särskilt utsatt, grupp i sammanhanget är kulturarbetarna vars möjligheter till trygga fasta anställningar är mycket små.

Utgångspunkten vid en översyn av arbetsvillkoret bör vara att utformningen är så generös att det finns marginaler för sjukfrånvaro även för deltidsarbetande och visstidsanställda och att strukturell diskriminering av kvinnor undviks.

Vad som ovan anförts om arbetsvillkoret bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A308 (V) yrkande 11 bör bifallas.

8. Andra frågor om villkor för rätt till ersättning, punkt 4 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 12–14, 22 och 23.

Ställningstagande

Ett växande problem på senare år är att allt fler har en så lös anknytning till arbetsmarknaden att de också har svårt att uppfylla villkoren i försäkringen. För att så många som möjligt ska omfattas av inkomsttryggheten bör därför regelverket förbättras på en rad områden.

Medlemsvillkoret

Utformningen av medlemsvillkoret bör noggrant avvägas med hänsyn till de rådande villkoren för olika grupper på arbetsmarknaden. Medlemsvillkoret måste utformas med hänsyn både till faktiska uppsägningstider och till de allt vanligare visstidsanställningarna. En översyn av medlemsvillkoret bör utgå från att det inte får vara så kort att det lönar sig att stå utanför försäkringen till dess en uppsägning är ett faktum, men att det inte heller ska utestänga unga, som sällan erbjuds mer än korta visstidsanställningar, från möjligheten till inkomstrelaterad ersättning.

Överhoppningsbar tid

Studier bör i ökad utsträckning kunna utgöra överhoppningsbar tid. Arbetslösa uppmanas att studera för att få bättre utsikter på arbetsmarknaden; samtidigt kan den som nu följer det rådet tappa rätten till arbetslöshetsersättning. Därför borde studier på minst halvtid vara överhoppningsbar tid. En relevant jämförelse är sjukdom där styrkt sjukdom på minst halvtid är överhoppningsbar tid. Reglerna i ALF bygger på att studier är något som bedrivs i ungdomen, före inträdet på arbetsmarknaden. I dagens Sverige är studier något återkommande under en stor del av livet. Den som funderar på att studera i framtiden kan med dagens regler förvägras arbetslöshetsersättning, även om planerna ligger en bra bit in i framtiden. A-kassorna bryr sig oftast inte om planerade studier längre bort än någon termin eller något år, men tolkningarna är oklara. Reglerna i ALF bör utformas för att premiera, inte som i dag försvåra, livslångt lärande.

Före den 5 februari 2001 fanns ingen begränsning för hur lång den överhoppningsbara tiden fick vara. I dag gäller fyra olika regler beroende på orsaken till att den sökande varit förhindrad att arbeta. Det är svårt att finna övertygande skäl till att en person som varit föräldraledig eller heltidsstuderande ska anses ha mindre arbetsmarknadsanknytning än en person som under samma tid har varit sjuk eller följt med sin partner under dennes utlandstjänstgöring. Lika regler bör gälla för alla former av överhoppningsbar tid. Rättvisast och enklast vore det om begränsningen av den överhoppningsbara tiden togs bort permanent. Om inte detta är möjligt är det rimligt att begränsningen blir densamma för alla typer av överhopp-

ningsbar tid. Den överhoppningsbara tiden bör då vara så lång att den inte diskriminerar och straffar ut grupper av människor. Begränsningen bör tas bort alternativt göras lika lång för alla typer av överhoppningsbar tid.

Lämpligt arbete

Kravet att söka lämpligt arbete i hela Sverige är tufft. Kravet att ta arbete utomlands är fullständigt orimligt. Ingen ska av ekonomiska skäl vara tvungen att flytta utomlands för att inte förlora den ersättning som man kvalificerat sig för. Det innebär en alltför stor förändring av livssituationen med konsekvenser ur en rad aspekter – ett annat arbetsrättsligt system, andra regler för socialförsäkringar, helt andra villkor för barnfamiljer vad gäller barnomsorg och skolor, förlorad kontakt med släktingar och vänner, ett nytt språk – för att det ska vara rimligt att betrakta ett arbete utomlands som lämpligt arbete. Däremot ska naturligtvis Arbetsförmedlingen informera om arbeten utomlands för den som frivilligt kan tänka sig att emigrera för att få en anställning.

En särskild fråga i sammanhanget är om arbete i försvaret ska betraktas som lämpligt arbete. Arbetsförmedlingen och Försvarsmakten har kommit överens om att ingen ska anvisas arbete i försvaret. Det är dock inte lämpligt med en lösning som bara bygger på en överenskommelse mellan dessa myndigheter, något som kan ändras från den ena dagen till den andra. Frågan bör regleras rättsligt. Regeringen bör därför ta initiativ till att föra in bestämmelser om arbete utomlands i allmänhet och inom Försvarsmakten i synnerhet i de föreskrifter som reglerar lämpligt arbete.

Förlängd ersättningsperiod

I dag saknas möjligheten att få ersättningsperioden förlängd efter 300 dagar. Det finns dock situationer då en förlängning är det mest rationella. Det kan t.ex. gälla personer som genomgått en arbetsmarknadsutbildning som gör det möjligt för dem att söka nya typer av arbeten, men som hänvisas till jobb- och utvecklingsgarantin i stället för jobbsökande eftersom de har gjort av med de 300 ersättningsdagarna. Det är väsentligt att reglerna i arbetslöshetsförsäkringen är utformade så att de inte i praktiken sätter upp hinder för den enskilde att få en varaktig anställning efter arbetslösheten. Därför bör det i vissa situationer finnas möjlighet till ytterligare en ersättningsperiod.

Vad som ovan anförts om villkoren för rätt till ersättning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A308 (V) yrkandena 12–14, 22 och 23 bör bifallas.

9. Icke-diskriminering och förenkling, punkt 6 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 15, 16, 19 och 20.

Ställningstagande

Beräkning av normalinkomst och normalarbetstid

Med dagens regler beräknas normalarbetstiden med utgångspunkt i den genomsnittliga arbetstiden under en ramtid av tolv månader. Det innebär att en person som har en visstidsanställning på heltid som varar i sex månader får en ersättning som är beräknad för en halvtidstjänst. Det är en orimlig ordning i en situation då olika visstidsanställningar blivit allt vanligare. Bland ungdomar är olika slag av visstidsanställningar i dag den vanligaste anställningsformen och ofta det enda som står till buds.

Den ökande andelen visstidsanställningar på arbetsmarknaden är ett problem, och Vänsterpartiet har ett antal förslag på hur fler ska kunna erbjudas trygga, fasta anställningar. Men självklart måste det finnas möjligheter att ta in vikarier och anställa personer under begränsade tidsperioder om det finns skäl för det. Då är det också rimligt att de som utför dessa tidsbegränsade jobb ges en möjlighet att kvalificera sig till en skälig ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Normalarbetstiden bör beräknas så att den inte diskriminerar deltids- och visstidsanställda.

Reglerna för beräkning av normalarbetstid och normalinkomst måste också förenklas. I normalfallet bör beräkningen göras utifrån den anställdes avtalade arbetstid och lön. Dagens regler för beräkning av normalarbetstid och normalinkomst är mycket komplicerade. De bör förenklas av rättssäkerhets- och effektivitetsskäl. Medlemmen bör ha någon möjlighet att bedöma vilken ersättning hon eller han kommer att få. Det är inte rimligt att a-kassorna tvingas begära kompletteringar och sitta och räkna på detaljer som i liten utsträckning påverkar utfallet. Det bör också bli enklare för arbetsgivarna att fylla i arbetsgivarintygen rätt.

En utgångspunkt bör vara att för de allra flesta, åtminstone 80 procent, ska beräkningen göras utifrån medlemmens avtalade arbetstid och lön. "Normal" frånvaro – kortare sjukperioder eller vård av sjukt barn, enstaka obetalda semesterdagar för en nyanställd (kanske med semesterersättning från tidigare jobb), enstaka dagar med tjänstledighet (t.ex. för begravning eller flytt) – ska inte behöva utredas av a-kassan. Det svåra är hur man gör gränsdragningen för vad som är normalt. En möjlighet kunde vara att frånvaro mindre än 100 timmar för den som varit heltidsanställd i ett år

inte behöver redovisas av arbetsgivaren. För månader där arbetsvillkoret är uppfyllt bör sedan inget avdrag göras för dagar med sjukdom, föräldrapenning eller politiska och fackliga uppdrag.

Förtida uttag av pension

För den som gör förtida uttag av pension görs pensionsavdrag från en dagpenning som är 65 procent av normalinkomsten. Denna 65-procentsberäkning härrör från ATP-systemet. Pensionen beräknades då bli 65 procent av lönen. Förmodligen var resonemanget att den som valt att pensionera sig inte skulle få bättre inkomst genom arbetslöshetsförsäkringen. Med dagens pensionssystem, där man kan ta ut delar av pensionen, blir förhållandet annorlunda. Omräkningen till 65 procent slår hårt mot dem som tar ut en liten del av pensionen (t.ex. premiepensionen) och har en låg normalinkomst. Den som har en hög normalinkomst får högsta dagpenning även med 65-procentig ersättningsnivå och får ett pensionsavdrag på några kronor. Den som däremot har en låg normalinkomst kan få ersättningen sänkt med 100 kronor per dag för en premiepension på 100 kronor per månad. Det är svårt att se rimligheten i att pensionsavdrag ska göras för den som avsagt sig sin pension. Dessa regler måste därför anpassas till hur pensionssystemet fungerar i praktiken. Pensionsavdrag bör göras utan omräkning av dagpenningen, och för den som blivit beviljad förtida uttag men inte tar ut pension bör inget pensionsavdrag göras.

Neutralitet i förhållande till ålder och familjesituation

Arbetslöshetsförsäkringen ska ge ersättning som baseras på den tidigare löneinkomsten. Regeringen åldersdiskriminerar ungdomar. Trots att de betalar samma avgift som äldre får de en kortare ersättningsperiod. De särskilda undantagen för föräldrar till barn under 18 år är också en främmande fågel i ett inkomstbortfallsbaserat försäkringssystem. Arbetslöshetsförsäkringen ska inte vara utformad så att den diskriminerar unga. Försäkringen ska vara neutral i förhållande till ålder och familjesituation.

Vad som ovan anförts om förändringar i försäkringens regelverk i syfte att göra det mindre diskriminerande och enklare bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A308 (V) yrkandena 15, 16, 19 och 20 bör bifallas.

10. Förtroendevaldas situation, punkt 7 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 18.

Ställningstagande

Att människor har möjlighet att utan negativa konsekvenser för sin ekonomi ta på sig politiska och fackliga förtroendeuppdrag är en bärande del av demokratin i samhället och i arbetslivet. Med de nuvarande reglerna för hur normalarbetstid och normalinkomst beräknas i arbetslöshetsförsäkringen missgynnas de som har sådana uppdrag på deltid. Det förhållandet kan leda till att människor avstår från att ta på sig fackliga eller politiska uppdrag för att inte utsätta sig för risken att gå miste om sin arbetslöshetsersättning. Reglerna måste därför åtgärdas.

För det stora flertalet fackligt och politiskt förtroendevalda som uppfyller arbetsvillkoret i sin anställning men i dag får en låg normalinkomst och normalarbetstid på grund av tjänstledighet menar vi att normalinkomst och normalarbetstid ska beräknas utifrån anställningen. Avdrag ska inte göras för frånvaro på grund av det fackliga eller politiska uppdraget. Uppdraget kommer i sådana fall inte att påverka ersättningsrätten. För dem som är fackligt eller politiskt förtroendevalda på heltid, eller en betydande del av sin heltid, menar vi att uppdraget ska jämföras med arbete. Dessa förtroendevalda kan annars ha svårt att uppfylla arbetsvillkoren. Regeln gör att arbetsvillkoret kan uppfyllas genom uppdraget. I syfte att stärka fackligt och politiskt förtroendevaldas rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen bör nya regler utarbetas med utgångspunkt i detta.

Vad som ovan anförts om förtroendevaldas situation bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A308 (V) yrkande 18 bör bifallas.

11. Företagande och bisyssla, punkt 8 (V)

av Josefin Brink (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkande 17 och avslår motion 2011/12:A267 av Anna Steele (FP).

Ställningstagande

Rätten att kombinera ersättning från a-kassan med inkomster från en bisyssla är viktig för människors möjligheter att ha en fot kvar i arbetslivet, även om de förlorar det jobb de har sin huvudsakliga försörjning ifrån. En bisyssla kan också vara vägen in i ett nytt yrke för en person som drabbas av arbetslöshet.

Inte minst för yrkesutövare i kultursektorn kan möjligheten att behålla en bisyssla vara helt avgörande för att kunna ta jobb inom sitt egentliga yrke. I en bransch där fasta jobb är mycket ovanliga kan en bisyssla vara en nödvändig ankarpunkt för att knyta kontakter som kan leda till mer varaktiga jobb inom det egna yrket. Att tvingas välja mellan en sådan bisyssla och ersättning från a-kassan är kontraproduktivt om målet är att gynna försörjning genom eget arbete.

Regelverket för godkända bisysslor bör därför vara generöst. Dagens regler kräver att en bisyssla ska ha utförts i minst tolv månader för att godkännas i kombination med ersättning från a-kassan. Det är ett för högt ställt krav mot bakgrund av hur arbetsmarknaden ser ut för framför allt kulturarbetare. Kravet på hur länge en bisyssla ska ha utförts bör sänkas från minst tolv månader till minst sex månader.

Vad som ovan anförts om bisyssla bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motion A308 (V) yrkande 17 bör bifallas.

12. Regelverket i vissa särskilda situationer, punkt 9 (MP)

av Ann-Louise Hansson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Kr278 av Tina Ehn m.fl. (MP) yrkande 13 och

2011/12:N252 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 21.

Ställningstagande

Egenanställda

Även om många kulturskapare redan arbetar med egna kreativa småföretag är det flera som vill men av olika anledningar inte tar steget att bli företagare. För att till fullo utnyttja potentialen hos kreativa småföretagare måste dessa stärkas i sitt arbete. Ett sätt att göra det enklare för kulturskapare att komma i gång med sin kulturverksamhet kan vara att underlätta egenanställning.

Egenanställning är en smidig lösning för den som vill marknadsföra sin kompetens utan att starta ett eget företag. I stället blir personen anställd av ett bolag som fungerar som arbetsgivare medan det är individen som själv skaffar sina uppdrag. En sådan lösning innebär att bolaget har det juridiska ansvaret för den egenanställdes verksamhet vad gäller t.ex. arbetsmiljö, produktansvar, skattebetalningar och andra lagstadgade åtaganden som alla företag har. Det är också bolaget som har F-skattsedel. På så sätt kan den enskildes administrativa ansvar, som i dag skrämmer bort många potentiella entreprenörer, minskas till ett minimum. Egenanställning ger därmed en möjlighet att utvecklas successivt som kulturföretagare och efter hand gå vidare och starta eget företag med ett utvecklat nätverk av kontakter och arbetstillfällen.

Ett problem som egenanställda har är a-kassornas inställning. A-kassornas instruktioner försvårar i dag för personer som blir egenanställda att ha kvar sin trygghet genom att kvarstå i a-kassan. Egenanställda betraktas ofta som självständiga uppdragstagare och klassas därmed som egenföretagare, vilket gör att de inte har rätt att vara kvar i a-kassan. För att egenanställning ska bli ett smidigare inträde på marknaden för potentiella företagare måste reglerna för vem som kan få a-kassa förändras. Jag vill att regeringen återkommer med förslag på regelförändringar för att underlätta egenanställningslösningar. Samtidigt måste andra regelförenklingar genomföras och småföretagarstöd erbjudas för att ge möjlighet för enskilda att bygga upp en kulturverksamhet utanför de s.k. allianserna och utanför egenanställningarna. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i enlighet med detta.

Anställda i sociala företag

Regeringen lade för ett par år sedan fram förslag för att öka tryggheten för företagare, vilket vi i Miljöpartiet välkomnade. Förslagen var hämtade från utredningen Trygghetssystemen för företagare (SOU 2008:89) som med bakgrund i stor parlamentarisk enighet lade fram sina förslag.

I dag är det stor risk att en anställd i ett socialt företag inte kan få a-kassa vid arbetslöshet om hon eller han sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma. Det är ett stort bekymmer och hindrar människor från att ta ansvar.

Tyvärr ”glömde” regeringen förslaget från utredningen om att alla anställda i sociala företag ska räknas som just anställda i förhållande till lagen om arbetslöshetsförsäkring oavsett om man sitter i styrelsen eller tecknar föreningens firma. Jag anser att en anställd i ett socialt företag ska kunna få a-kassa vid arbetslöshet även om personen sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma.

Vad som ovan anförts om egenanställda och anställda i sociala företag bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att motionerna Kr278 yrkande 13 och N252 yrkande 21 bör bifallas.

Särskilda yttranden

1. Allmänna principer för försäkringen, punkt 1 (MP)

Ann-Louise Hansson (MP) anför:

Miljöpartiet anser att det behövs förändringar som garanterar alla människor i vårt samhälle trygghet; det föder kreativitet. Vi behöver system som gör att människor vågar satsa, starta företag och byta jobb och system som gör att människor som drabbats av sjukdom eller arbetslöshet kan leva värdiga liv. Miljöpartiet vill införa ett och samma trygghetssystem – arbetslivstrygghet – för den som är sjuk eller arbetslös eller är i behov av försörjningsstöd. Människor ska slippa slussas runt mellan olika myndigheter och handläggare. De ska kunna veta vart de ska vända sig och vilken ersättning som är att vänta. Arbetslöshetsförsäkringen blir en allmän försäkring – som sjukförsäkringen i dag – när de två försäkringarna förs samman.

Ingen ska riskera att hamna mellan stolarna. Därför bör det skapas en gemensam ingång till trygghetssystemen vid arbetslöshet och sjukdom genom att en ny myndighet bildas där uppgifterna för Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen slås ihop. Den nya myndigheten ska ansvara för utbetalning av sjukersättning och arbetslöshetsersättning och ta över ansvaret för försörjningsstödet från kommunerna. Ersättningsnivån ska vara lika stor oavsett om man är sjuk eller arbetslös och ha samma tak. Alla ska tilldelas en handläggare oavsett huvudproblem. Det ska inte finnas någon risk att bli skickad runt som alltför ofta sker i dag. På så vis skapas en större tydlighet för individen och ett effektivare arbetssätt för myndigheten. Med en gemensam myndighet blir det också tydligare för handläggarna att det krävs en helhetssyn på individen och hans eller hennes problem. Olika villkor för att få ersättning vid sjukdom och arbetslöshet kommer visserligen att kvarstå, men de är tänkta att successivt minska. Att man har flera samtidiga problem ska inte leda till utförsäkring.

Som steg på vägen mot arbetslivstrygghet föreslår Miljöpartiet ett antal förändringar i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. När det gäller arbetslöshetsförsäkringen ska den vara en omställningsförsäkring som omfattar alla och som hjälper människor tillbaka in i arbete. Med tanke på de stora svårigheter som nu råder på arbetsmarknaden föreslår vi en långsammare nedtrappning av ersättningsnivån så att den arbetslöse ska få 80 procent av sin tidigare dagsförtjänst i 300 dagar och först därefter 65 procent. Som en del i arbetet med att bekämpa barnfattigdomen föreslår Miljöpartiet att föräldrar ska få 80 procents ersättning under 450 dagar och att ersättningen därefter trappas ned till 65 procent. Miljöpartiets förslag innebär också en höjning av taket i arbetslöshetsförsäkringen med 100 kronor till 780 kronor per dag under de första 100 dagarna.

2. Frågor som rör tidigare tillkännagivanden, punkt 5 (V)

Josefin Brink (V) anför:

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag som ger arbetslösa rätt att begränsa sitt arbetssökande under de första 100 dagarna. Det har regeringen ännu inte gjort. Regeringen bör därför snarast återkomma med ett sådant förslag.

Jag noterar att regeringen i skrivelse 2011/12:75 uppger att den också avser att återkomma till riksdagen i frågan och att utskottsmajoriteten understryker att så måste bli fallet. Mot den bakgrunden avstår jag från att reservera mig till förmån för motion A308 (V) yrkande 21, men står naturligtvis bakom det ställningstagande som görs i motionen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Kr278 av Tina Ehn m.fl. (MP):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om regelförändringar för att underlätta för egenanställningslösningar.

2011/12:N252 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en anställd i ett socialt företag ska få akassa vid arbetslöshet även om denne sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma.

2011/12:A216 av Kerstin Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vidta en översyn av hanteringen vid utbetalning av aktivitetsstöd.

2011/12:A222 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underlätta för familjehem genom förändrade villkor i arbetslöshetsförsäkringen.

2011/12:A226 av Kurt Kvarnström och Carin Runeson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över situationen för dem som beviljats tre fjärdedels sjukersättning.

2011/12:A247 av Christina Karlsson och Eva Sonidsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbetalning av aktivitetsstöd.

2011/12:A250 av Lennart Axelsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett ekonomiskt skydd vid omställning från arbetslöshet.

2011/12:A261 av Monica Green (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en tryggare arbetslöshetsförsäkring som leder till arbete.

2011/12:A267 av Anna Steele (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förändra regelverket kring a-kassa för egenföretagare.

2011/12:A294 av Bo Bernhardsson och Anders Karlsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sänkta medlemsavgifter och höjda ersättningstak i a-kassan.

2011/12:A308 av Lars Ohly m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetslöshetsavgiften ska avskaffas.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frågan om arbetslöshetsförsäkringen snarast bör lyftas ut ur Socialförsäkringsutredningen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utgångspunkten för en översyn av arbetslöshetsförsäkringen ska vara att det även i fortsättningen ska vara frivilligt att vara medlem i en a-kassa och att arbetslöshetsförsäkringen ska vara solidariskt finansierad.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utgångspunkten vid en översyn av arbetsvillkoret bör vara att utformningen ska vara så generös att det finns marginaler för sjukfrånvaro även för deltidsarbetande och visstidsanställda och att strukturell diskriminering av kvinnor undviks.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av medlemsvillkoret bör utgå ifrån att det inte får vara så kort att det lönar sig att stå utanför försäkringen till dess en uppsägning är ett faktum, men att det inte heller ska utestänga unga, som sällan erbjuds mer än korta visstidsanställningar, från möjligheten till inkomstrelaterad ersättning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att studier i ökad utsträckning bör vara överhoppningsbara och att reglerna i lagen om arbetslöshetsförsäkring bör utformas för att premiera, inte som i dag försvåra, livslångt lärande.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att begränsningen av den överhoppningsbara tiden bör tas bort permanent alternativt göras lika lång för alla typer av överhoppningsbar tid.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att normalarbetstiden bör beräknas så att den inte diskriminerar deltids- och visstidsanställda.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beräkningen av normalinkomst och normalarbetstid bör förenklas.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kravet att en bisyssla ska ha utförts i minst 12 månader för att godkännas i kombination med arbetslöshetsersättning bör sänkas.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att nya regler i syfte att stärka fackligt och politiskt förtroendevaldas rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen bör utarbetas.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att pensionsavdrag bör göras utan omräkning av dagpenningen och att för den som blivit beviljad förtida uttag men inte tar ut pension bör inget pensionsavdrag göras.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetslöshetsförsäkringen inte ska vara utformad så att den diskriminerar unga och att arbetslöshetsförsäkringen ska vara neutral i förhållande till ålder och familjesituation.
21. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer med lagförslag som ger arbetslösa rätt att begränsa sitt arbetssökande under de första 100 dagarna.
22. Riksdagen begär att regeringen tar initiativ till att, i enlighet med vad som anförs i motionen, föra in bestämmelser om arbete utomlands i allmänhet och inom Försvarmakten i synnerhet i de föreskrifter som reglerar lämpligt arbete.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är väsentligt att reglerna i arbetslöshetsförsäkringen är utformade så att de inte i praktiken sätter upp hinder för den enskilde att få en varaktig anställning efter arbetslösheten och att det därför i vissa situationer bör finnas möjlighet till en ytterligare ersättningsperiod.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett förutsägbart system för utjämningsavgifter respektive utjämningsbidrag mellan a-kassorna bör införas.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ansvaret för aktivitetsstödet bör föras över till a-kassorna.

2011/12:A321 av Eva-Lena Jansson m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vidta åtgärder i arbetslöshetsförsäkringens regelverk så att arbetslösa inte stängs ute från eller hindras att inneha fackliga eller politiska uppdrag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur fackliga och politiska uppdrag kan bli a-kassegrundande.

2011/12:A328 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetslöshetsförsäkringens utformning.

2011/12:A333 av Roza Güclü Hedin och Peter Hultqvist (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om villkoren för arbetslösa.

2011/12:A335 av Ylva Johansson m.fl. (S):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en arbetslöshetsförsäkring som en fungerande omställningsförsäkring.

2011/12:A342 av Carina Adolfsson Elgestam m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fackliga förtroendeuppdrag och a-kassa.

2011/12:A346 av Anders Andersson (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra arbetslöshetsförsäkringen allmän och obligatorisk.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anknyta taket i a-kassan till prisbasbeloppet.

2011/12:A356 av Staffan Danielsson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga a-kassans takbelopp.

2011/12:A357 av Staffan Danielsson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att analysera a-kassan.

2011/12:A358 av Staffan Danielsson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett statligt huvudmannaskap för Alfakassan.

2011/12:A360 av Jörgen Hellman m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetslöshetsersättningen och arbetsmarknadspolitiken.

2011/12:A367 av Hannah Bergstedt m.fl. (S):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en icke-diskriminerande a-kassa.

2011/12:A375 av Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet att se över möjligheten att införa en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

2011/12:A381 av Sven-Erik Österberg m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av arbetslöshetsförsäkringen.

2011/12:A382 av Erik Almqvist och Sven-Olof Sällström (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att a-kassan ska vara en obligatorisk inkomstförsäkring.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att a-kassan ska skötas och administreras av Försäkringskassan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska utreda möjligheten att finansiera a-kassan genom skatt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka a-kassans servicegrad och drastiskt minska handläggningstiderna.